

Мирјана Гатарих

ИТАЛИЈАНСКО-СРПСКИ МОЗАИК

Приказ књиге *Компаративне студије, италијанско-српска прожимања у 20. веку* Персиде Лазаревић ди Ђакомо

У књизи *Компаративне студије, италијанско-српска поезијска прожимања у 20. веку* (2012)¹ ауторка Персида Лазаревић ди Ђакомо у осам радова указује на значајне српско-италијанске везе, бавећи се Дучићевим доживљајем Италије, затим Раичковићевим препевима Петрарке, кодом Цркве св. Марка Миодрага Павловића, Иваном В. Лалићем и Италијом, Христићевом поетском енклавом, Љубомиром Симовићем, па чак и поредбеном анализом стваралаштва за децу Душана Радовића и Ђанија Родарија. Својим истраживањима и компаративним анализама Персида Лазаревић ди Ђакомо посредно указује на уметничке домете наших аутора који могу да кажу много европским читаоцима. Заправо, компаративне студије показују наднационалну и универзалну вредност уметности.

Дучићево *Писмо из Италије* предмет је анализе првог прилога, а како ауторка наводи у закључној реченици, у основи Дучићевог *Писма из Италије* лежи песникова исповест као последица стања у ком се Истина и живот не слажу, када су у сталној борби и претпостављају бег од нас самих. Релевантна анализа путописног жанра као књижевног облика у ком се прича о видљивом да би се саопштила тајна невидљивог и Дучићеве поетике дају значајне рефлексije о песниковом латинитету: доживљај Рима и слављење католичке лепоте, Петрарка као оличење идејног и трансцендентног живота једног самотника. Песников доживљај Италије је неодвојив од Петраркине песничке фи-

¹ Сви наводи преузети су из: *Инститорити за књижевност и уметност*, Београд, 2012.

гуре. Указивањем на паралелу у песничком делу Петрарке и Дучића, као што су похвала самоће, показивање себе на врху вертикале и суочавање са истим трагичним нуклеусима живљења производи ути-сак да Дучићево *Писмо из Италије* има у себи много онога што поезија Петрарке у суштини јесте.

У другом прилогу, „Стевана Раичковића препеви Петрарке”, ауторка се поново бави Петрарком у српском песништву. Намеће се закључак да иако српска књижевност није имала ренесансу, да су ренесансни ствараоци умногоме утицали на нашу књижевност, што показују изнете везе и паралеле. Преводи су по Раичковићевим речима „донкихотовски посао” и овде је дата генеза Петрарке у Раичковићевој преводачкој делатности, односно начина на који је Раичковић пронашао Петрарку, и указано на сродност ових, временски тако удаљених поетика. Истинско доживљавање текста и дељење поетског сензибилитета утицало је на појаву Раичковићевих прпева Петрарке, у коме је несумњиво остало много од оба песника. Када није могуће у потпуности пружити превод, прибегава се препеву, односно песничком „дописивању”, у ком се ствара својеврсни уметнички текст. Преклапање мотива Петрарке и Раичковића, од којих ауторка наводи неколико (природа као савршенство, усамљеност као страст, тишина као благотворност и касније прикључен мотив смрти), условили су усаглашавање поетских сензибилитета и резултирали препевима, који су заправо својеврсан Раичковићев дијалог са Петрарком.

Миодраг Павловић имао је посебан песнички доживљај Италије и необичан угао гледања, описан преко кода Цркве светог Марка. Када каже да је: „Италија на облацима саграђена позна Византија”, Павловић Италију доживљава као фиктивну Византију, за разлику од праве Византије; другим речима, Италију посматра искључиво продужетком Византије. Његов је приступ детерминисан парадигмом културе коју он сматра вреднијом и доминантнијом. „Све што ће видети у Италији, биће филтрирано и контемплирано кроз призму Византије”. У путопису *Италија*, Павловић бележи импресије из Равене, Гале Пласидије, Сан Витале у Класеу, Умбрије, Вероне, да би стигао до Венеције, која симболизује смрт Византије, коју види као потоп и крајњи распад, пропаст, пустош. За разлику од Костићеве химничке похвале у песми „*Santa Maria della Salute*”, Павловић има другачија осећања према цркви и говори да му она није потребна, јер ту за њега не лежи спас. Упитан према дотадашњим (књижевним) кано-нима, Павловић нуди алтернативно виђење Венеције и Италије, детронизујући њену магијску лепоту и раскош.

Иван В. Лалић је незаобилазни баштиник италијанске културе и трагалац за „унутрашњом географијом Италије”. Италија је у његовом

делу свеприсутан звучно-визуелни појам, једна од песникових опсесивних тема. Окупиран темом смрти и онога што су трагови прошлости народа, цивилизација и појединаца, он попут Павловића, напада Венецију за смрт Византије. Ауторка се бави Лалићем и Италијом кроз три рада: о историјско-културном подтексту песме „*Acqua alta*”, о Лалићевом италијанском водичу (итинераријуму) и најзад, о одразу италијанске стварности у његовој поезији. У непрестаном дијалогу са културом и потрази за целином, по свом склопу више песник ока него уха, код Лалића исијава симболика простора више него садржај звукова.

„Љубомир Симовић и италијанска средњовековна поезија”: о одличном Симовићевом познавању поетике италијанске поезије сведочи превод Петраркине сестине бр. 22. У преводилачком послу, Симовић је морао прво да декодификује средњовековне текстове, а затим да их преведе и приближи читаоцу (нпр. *animale* – тада: сва жива бића, а данас: животиња). Ауторка детаљно анализира Симовићев превод, уз Петраркин оригинал, чиме их смислено упоређује на тематском, семантичком и синтаксичком плану, акцентујући интерпретативне вредности и идеје. Како сматра, највећа Симовићева заслуга је што је успео да нашој публици представи најбоље италијанске средњовековне песнике.

У последњем прилогу *Congruentiae R-R*, уочено је подударање стваралаштва за децу Душана Радовића и Ђанија Родарија на неколико нивоа: жанровска подударност, затим подударност формалних аспеката, као и тематска подударност. Оба аутора су иноватори у односу на сопствену књижевну традицију, али ауторка види Душана Радовића као далеко маштовитијег и способнијег у манипулисању културним кодовима. Од изузетног значаја је откривалачки моменат који писци нуде деци, као Родаријева аверзија према пословицама које су према његовом мишљењу, пуне општих места и тако стварају предрасуде у детету. Новина је заправо у перспективи и неочекиваном моменту који је дат, а што пружа подстицај за игру и допушта ново виђење ствари.

Кроз неколико кључних истраживачких радова и за италијанску и српску књижевну баштину и културу, Персида Лазаревић ди Ђакомо је на оба поља код куће. Користећи компаративну методу проучавања, ауторка у књизи и појединачним прилозима даје мозаик најзначајних италијанско-српских веза. Аналитички се осврћући како на давнашње, тако и на актуелне књижевне феномене, ауторка даје изуетан интерпретативно-аналитички и аутентично-критички допринос. Без претензија да вредносно хијерархизује, она истовремено указује на највиша достигнућа обе књижевности, њихових линија додира, могућности међусобног утицаја и културног допуњавања.